

Diminutivarea antroponimelor în literatura europeană – multiculturalitate și transfer cultural

Silvia ILUȚ

*Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord din Baia Mare
Silvia.Ilut@fsc.utcluj.ro*

Abstract: This paper mainly aims to identify the psychological, affective and sociolinguistic motivations that determine the change of the basic form of a literary anthroponym, in our case the evolution towards a diminutive form. The research is based on a comparative analysis between the multicultural elements that influence the process of turning proper names specific to Romanian and European literature into diminutives. There is a certain degree of relativity regarding the use of diminutive forms of proper names in European literature, as they have a twofold character in the process of naming: on the one hand, they denote feelings of affection and, on the other, a certain degree of irony. In order to illustrate the afore mentioned aspects, we begin our analysis with the literary and symbolistic functions of the characters' names, the act of denomination representing a modality through which the characters are created and individualized. The methodology of the present essay is characteristic to the field of onomastics, semantics, stylistics, theory of literary criticism and theory of literature. The corpus of the present work finds its source within the literary creations of European literature.

Keywords: *anthroponyms, diminutives, literary onomastics, psycholinguistics, stylistics.*

1. Preliminarii

Lucrarea de față are ca obiectiv identificarea motivațiilor psihoafective și sociolingvistice care determină schimbarea formei de bază a unui antroponim literar, în cazul nostru, trecerea la un diminutiv.

Cercetarea se bazează pe o analiză comparativă între elementele multiculturale care determină diminutivarea numelor proprii literare în literatura română și cea europeană. Pentru a ilustra aspectele vizate, pornim de la funcțiile literare și simbolice ale numelor personajelor, actul numirii reprezentând o modalitate de conturare și de individualizare a eroilor. Se remarcă relativitatea diminutivării numelor proprii în literatura europeană, diminutivele având un caracter bivalent în actul denominativ. Din punct de vedere psihologic, diminutivarea antroponimelor oferă lectorului o ambianță încărcată, pe de o parte, de afectivitate/emoție, iar pe de altă parte, de ironizare/persiflare. Totodată, intenționalitatea autorului în ceea ce privește numirea personajelor dezvăluie atât conexiunea dintre erou și trăsăturile de caracter ale acestuia, cât și rolul pe care îl va avea în contextul operei literare.

Suportul teoretic îl constituie cadrul onomasticii, semanticii, stilisticii, teoriei textului literar și teoriei literaturii. Corpusul lucrării este preluat din operele literare vizate.

2. Premise teoretice

2.1 Diminutivele

Diminutivele prezintă „referentul ca având dimensiuni mai mici decât referentul cuvântului de bază” (Avram 1999: 499) și se formează cu ajutorul unor sufixe specifice pentru fiecare limbă în parte, iar înțelesul este determinat prin contrast cu semnificația elementului primar.

Conform lui Bengt Hasselrot (1957: 283-284), diminutivul este „un mot ou élément de formation qui convient à l'expression de la petitesse, éventuellement avec une nuance soit péjorative, soit caressante”. Originea sufixelor diminutive se află „în indo-europeană, fapt reflectat de prezența lor într-un număr mare de limbi aparținând acestei ramuri lingvistice” (Butiurca 2006: 67).

Conceptul de *diminutivare* este universal, întrucât, la scară interlingvistică, diminutivele sunt cuvinte formate în urma procesului derivațional și sunt asociate cu sensul general de „mic”, la care i se adaugă o evaluare pozitivă/negativă. În plus, în aproape toate limbile există o gamă largă de semnificații ale structurilor diminutive, precum: descendență, nesemnificativ, parte a unui întreg, afecțiune, admirație, dispreț, ironie, zeflemea etc. În plus, variabilele lingvistice și culturale dictează valoarea stilistică a diminutivelor. Conceptualizarea acestora se bazează pe parametri semantici și pragmatici, la care sunt adăugate tendințele diferite ale limbajului, în funcție de ceea ce dorește locutorul să comunice. Klaus P. Schneider (2013: 143-144) propune un inventar ilustrativ al înțelesurilor formațiilor diminutive, care se pot modifica diacronic și de la o limbă la alta: „weak, tiny, unimportant, dear, cosy, little, small, sweet, not up to standard, young, immature”.

În gramaticile limbilor din spațiul european, derivarea sufixală este considerată un proces lingvistic productiv. Diminutivarea este un caz particular și servește la crearea unor termeni care pot îndeplini mai multe funcții: „exprimer l'idée concrète de petitesse ou porter une nuance subjective sur le référent, marquant l'affection, la dépréciation, etc.” (Debowiak 2015: 11).

Multiplicitatea variantelor de exprimare, opțiunea pentru anumite forme ale cuvintelor, în speță, pentru diminutive, își lasă amprenta asupra comportamentului lingvistic al locutorilor și relațiilor complementare/antagonice dezvoltate în urma interrelaționării. Folosirea formațiilor diminutive în actul verbal/scriș depinde de factori socio- și psiholingvistici. Se constată, în contextul actual al evaluării diminutivelor, o receptare ambivalentă: pe de o parte, sunt considerate infantile, deoarece încifrează nivelul educativ al locutorului, iar pe de altă parte, întrebuințarea acestor forme expresive este pusă pe seama limbajului afectiv, prin intermediul căruia se arată apropierea/depărtarea față de interlocutor.

Astfel, structurile diminutive „se constituie în mijloace de exprimare a atitudinii subiectului vorbitor față de «obiectul» comunicării, exprimat denotativ prin termenul de bază (reprezentat de rădăcină)” (Irimia 1999: 100).

Construcțiile diminutive sunt resorturi psihologice ale exteriorizării stărilor emoționale, prin intermediul cărora sunt activate mecanismele psihice ale afectivității; prin utilizarea acestor structuri sunt „divulgate” particularitățile

mentale ale subiecților vorbitori, într-un anumit context discursiv, determinate de factori sociali, culturali și psihologici.

2.2 Antroponimele literare – simboluri ale textului

Cercetarea noastră pornește de la premisa că numele personajelor din operele literare sunt purtătoare de semnificații lingvistice, dar și psihosocioculturale¹. Astfel, numele eroilor înglobează trăsăturile de caracter / comportamentale ale purtătorului, calități/defecte fizice/psihice. Numele personajelor literare sunt „realizări prototipice, ceea ce înseamnă că ele sunt conceptualizări matriceale ale ființelor create de un scriitor” (Milică 2010: 184) și au „caracter emblematic, ceea ce face ca exemplaritatea personajelor să fie modelată de (și prin) nume” (Milică 2010: 184). Conținutul numelui înfățișează, astfel, „social roles or relationships between the characters, or prophesise the name bearer’s fate” (Ainiola et alii 2016: 258).

Prin numele atribuit, autorul îi dezvăluie personajului/eroului liric esența, identitatea, semnificațiile și valorile emblematice, numele devenind astfel unul motivat². În plus, pornind de la cele trei funcții simbolice ale prenumelor identificate de Oliviu Felecan (2013: 93-94): separatoare (are rolul de a-l deosebi pe purtător de alte persoane), unificatoare (relevă afilierea la același grup) și de prestigiu (conferă numelui valoare de „talisman” onomastic), „detectăm” valori congruente ale antroponimelor literare din literatura europeană.

Numele propriu literar, considerat de Mariana Istrate (2000: 173) drept „element constituent al unui întreg, opera literară”, funcționează la nivel textual potrivit „canoanelor” referențiale și este determinat de „remotivare simbolică” (Istrate 2000: 174). Numele propriu este „impregnat” la nivel textual cu „valoarea semnică originară” (Vlad și Tămăian 1990: 153). În vederea realizării unei clasificări a antroponimelor literare, pornim de la principalele funcții ale numelor personajelor, identificate de Terhi Ainiola, Mina Saarelma și Paula Sjöblom (2016: 260): de identificare³, de ficțiune⁴, de localizare⁵, socială⁶, descriptivă⁷, asociativă⁸, afectivă⁹, ideologică¹⁰, de clasificare¹¹, narativă¹², umoristică¹³.

¹ La fel ca în cazul numelor din sfera cotidiană, simbonimele sunt supuse interpretării exhaustive. Pentru a constitui o rețea complexă de relații potențial semnificative este necesară o interconectare între lingvistică și literatură, psihologie și sociologie.

² În accepția lui Cristinel Munteanu (2008: 65), numele personajelor au un „caracter motivat”. Subscriem acestei afirmații, întrucât în textul literar numele protagonistului are sens aluziv, în „interiorul” lui grupându-se o serie de trăsături, atribuite „premeditat” eroului.

³ Numele face trimitere la un referent fictiv/nonfictiv, având rolul de a-l individualiza în raport cu alți reprezentanți de același tip.

⁴ Numele transformă referentul într-o persoană, loc sau într-un alt referent fictiv.

⁵ Numele trimite la o anumită perioadă de timp sau la un spațiu.

⁶ Numele evidențiază clasa socială a numitului și rolul acestuia în comunitatea din care face parte.

⁷ Numele are rolul de a descrie referentul, oferind informații suplimentare despre acesta.

⁸ Conținutul textului literar susține asociațiile intenționate, care sunt legate de numele dat referentului.

⁹ Numele este un reflector al stărilor emotive ale autorului/personajului, având rolul de a menține, la nivel subliminal, încărcătura emoțională a operei.

¹⁰ Numele dat personajului sprijină mesajul ideologic al cărții și face trimitere la „natura ideologică” a referentului.

¹¹ Referenții sunt grupați în funcție de nume, din punct de vedere structural, semantic sau contextual.

¹² În povestire, numele are rolul de construcție sau de reconstrucție a textului.

¹³ Numele acționează ca un joc lingvistic, cu rol în a-i oferi cititorului amuzament.

Spre deosebire de numele proprii din viața cotidiană, care sunt considerate drept „semne convenționale, instituite prin practica socială” (Ignat 2009: 14), numele proprii din beletristică „aparțin, în esență, simbolicului, prin aceea că ele implică motivarea” (Ignat 2009: 14).

Mariana Istrate (2000: 174) subliniază că „valorilor din limba curentă ale numelor proprii, în text, li s-au atașat altele, ce țin de semnificație și expresie”. Numele literare suportă astfel un proces de resemantizare, fiind motivate simbolic și adaptate lumii textuale înfățișate. În cadrul textului, acestea dobândesc conotații semantice, care, depinzând de intenționalitatea creației, variază în funcție de cititor, de timpul istoric etc. În plus, numele literare sunt dependente de coteș, iar personajele devin figuri emblematice, exponenți ai universului narativ/poetic sau reprezentări ale caracterelor umane zugrăvite.

Numele alese de autor pentru personajele sale pot fi considerate „mășți” ale persoanei, sub care se ascunde adevăratul caracter al eroilor, denotând, fiecare în parte, o identitate textuală. Potrivit lui G. Ibrăileanu (1998: 179), numele selecționate de creatorul textului pentru personajul său „nu va fi oricare, ci unul care să semene deodată cu personajul”. Numele este în consonanță cu aspectul fizic al protagonistului, gândirea, mentalitatea, conceptele asupra existenței. Numele personajului este unul dintre principalele moduri de intrare în lumea ficțională, încetând „a mai fi un simplu termen denotativ (ca în limba neartistică)”, întrucât „el devine un semn descriptiv și semnificativ” (Irimia 1999: 205). Astfel, personajele literare sunt tipuri exponențiale ale naturii umane, surprinse în diversitatea ei. Înainte de a zidi textul, personajul „se construiește pe sine și intră în lume, o dată cu textul pe care îl reprezintă, confirmând autenticitatea sa semantic-funcțională” (Irimia 1999: 205).

Denominația, în cazul unei opere literare, poate fi descrisă astfel: autorul creează o entitate (în cazul de față un personaj) care „trebuie” să aibă un nume. Pe urmă, autorul distinge unele trăsături motivaționale, care pot proveni din obiectul însuși, din contextul situațional sau din numele însuși. Aceste caracteristici identificate devin sursă de inspirație pentru numirea obiectului – autorul numește entitatea (personajul).

Fiecare text literar oferă un cadru unic, creat întocmai pentru scopurile prestabilite ale creatorului operei respective. Investigația onomastică literară are ca prezumție faptul că în spatele numelui personajului există o poveste nespusă, o putere simbolică. Numele literare sunt supuse unor modelări semantice, iar lectorul trebuie să deslușească motivațiile intrinseci ale acestuia.

Numele dat personajului posedă valențe conotative, indispensabile în evocarea referinței simbolice. Numele literar – ca referent – poate fi considerat posedant atât prin calități inferențiale de suprafață, cât și prin semnificații „camuflate”. Astfel, simbonimul¹⁴ reprezintă o componentă de bază a oricărei opere literare, întrucât sunt „dispozitive” literare care pot modela textul într-o manieră semnificativă.

În plus, conotațiile numelor personajelor literare sunt în conexiune directă cu temele textului. Numele literar depășește „viziunea” lingvistică, acesta nefiind doar un marker lingvistic de identitate, ci reprezintă un mijloc

¹⁴ Termenul este propus de Augustin Pop în lucrarea „Obiectivele onomasticii literare”.

eficient de creare simbolică a unei „lumi posibile” (Oltean 2009: 77), cu o gamă versatilă de conotații potențiale. Astfel, numele literar deține o valoare artistică, cu posibilitatea de a fi supus unor explorări tangențiale în sfera criticii literare.

În plus, numele literare funcționează drept componente semiotice structurale, întrucât oferă un cadru de dirijare în vederea găsirii „enigmei” din spatele construcției oricărei lumi ficționale. Simbonimele posedă intrinsec valori semantice, întrucât în sfera literaturii actul de a numi reprezintă o componentă „organică” în proiectarea designului literar. La fel ca orice operă de artă, numele sunt distorsiuni ale realității, servind drept o cartografiere lingvistică a unor intenții referențiale ale autorului. Sensurile conotative ale numelui facilitează dirijarea lectorului spre dezvăluirea mesajelor criptate ale textului.

Autorul are capacitatea de a modela fiecare componentă textuală, oferind o matrice semantică originală, într-un context literar specific, rezultată din convergența circumstanțelor, constructelor și numelor. În ciuda faptului că aceeași formă nominală este identificată în mai multe texte (de exemplu, numele Ana apare în literatura română, rusă etc.), matricea semantică este unică, întrucât se bazează pe implicații conotative contextuale și pe o structură referențială simbolică.

Numele, la fel ca orice altă componentă a textului literar, are o funcție simbolică, dată de bagajul semantic „prefabricat”. Prin fiecare „tonalitate” simbolică a numelor i se evocă lectorului legătura afectivă între nume și Demiugul său (autorul).

3. Diminutivarea antroponimelor literare în literatura europeană: convergențe și divergențe

Fiecare comunitate deține un set de norme sociolingvistice care dau naștere anumitor comportamente sociale și onomastice. Moda denominației are la bază o resursă lingvistică, și anume, limba. Prin intermediul acesteia, ființele umane comunică, iar participanții la actul locuționar sunt „interpreți” sociali.

Conform Daiane Felecan (2013b: 761), „a da nume unei persoane implică o primă etapă a numirii, treapta *clasificatoare*, să-i spunem, individului fiindu-i recunoscută calitatea de obiect al numirii: faptul de-a-fi-om.”

Pornind de la premisa că prenumele definește identitatea persoanei, fiind unul din elementele prin care aceasta este recunoscută și individualizată în comunitatea din care face parte, ne propunem să investigăm efectele psihologice ale diminutivării numelui asupra personajului literar.

Numele¹⁵ este dobândit, potrivit Daiane Felecan (2013a: 309), „în cadrul actului de botez, realizat într-un cadru instituțional, validat la nivelul macrosocietății: adică, prin satisfacerea (eventual a) componentei religioase (botezul) și a componentei sociale, intracomunitare (consemnarea numelui în Registrul Civil)”. În cazul antroponimelor, derivatele diminutive tind spre polarizarea expresivă a sentimentelor față de colocutor¹⁶. Sufixele diminutive

¹⁵ „Numele de persoană, în general, pot fi indicate, în virtutea funcției lor, de la caz la caz, prin fiecare dintre termenii nume de botez, prenume, nume de familie, supranume, poreclă.” (Tomescu 2001: 9-10)

¹⁶ Potrivit lingvistului Iorgu Iordan (1975: 161), diminutivarea numelor „a luat naștere în cercul familial, unde oamenii sunt legați prin puternice sentimente de dragoste”.

au, în acord cu Bengt Hasselrot (1957: 222), “une valeur particulièrement hypocoristique, caressante”.

Pornind de la premisa că numele eroilor din creațiile beletristice sunt purtătoare de semnificații lingvistice, dar și psihosocioculturale, cercetarea noastră are ca obiectiv să prezume legătura dintre numele diminutive ale actanților și comportamentul verbal/social/psihologic sau destinul lor în operă.

Antroponimele diminutive sunt unități referențiale interactive cu efect psihologic, în sens restrâns, asupra individului și, în sens mai larg, asupra societății în care sunt utilizate, înțelegând prin multiculturalism “the recognition of group differences within public spheres such as law, policy, democratic discourse, shared citizenship and national identity” (Bevelander și Taras 2013: 4).

Multiculturalismul în antroponimie denotă diversitatea culturală, lingvistică și onomastică a numelor din diferite limbi. “In its cross-cultural diachronic context, diminutivization has been framed as an integral part of child-rearing practices; hence enclosing a semantic connotation related to smallness, child/offspring, small-type objects, approximation, intensity or precision, female gender, and individuation or partitive.” (Jurafsky 1996: 536). Multiculturalitatea servește drept unealtă a identității naționale, a diferențelor lingvistice, a varietății diminutivelor în literaturile prezentate din arealul european.

Între prenumele diminutivat și referentul său există o motivație semantică și pragmatică, creându-se o „armonie” între cele două forme și conținutul exprimat. Bagajul informațional al diminutivatului este același cu al cuvântului bază, caracterizându-se prin unicitate și monovalență și are „aceeași semnificație atâta timp cât convenția socială o promovează”, iar „sensul numelui propriu prezintă diferențieri de nuanță subiectivă care se manifestă de la un grup de vorbitori la altul” (Roșianu 1972: 300).

Alegerea prenumelor diminutive în actul de numire înfățișează capacitatea autorului textului de a crea în mintea lectorului / unui alt personaj o iconografie a numelui încărcat cu atribute specifice. Este de remarcat faptul că aceeași structură diminutivală poate avea atât înțeles pozitiv, cât și peiorativ, în funcție de circumstanțele comunicaționale și de intențiile vorbitorului, generând un efect perlocuționar favorabil/defavorabil pentru persoana numită.

În opinia noastră, diminutivele sunt în toate limbile prezentate:

- un mod de comunicare a intențiilor pragmatice ale locutorului;
- o expresie a culturii unui popor;
- un mijloc de dezvoltare cognitivă și conceptuală.

În ceea ce privește motivarea semantică a diminutivării antroponimelor în literatura europeană cercetată, putem constata că în majoritatea cazurilor intervine factorul emoțional, întrucât „nominatorul investește numele ales cu anumite valențe” (Felecan D. 2017: 28). Examinarea pragmatică și interculturală a construcțiilor diminutive se reflectă în tiparele culturale ale limbilor, având roluri identice/diferite. “Apart from their main function of denoting small sizes or young animals, largely dependent on context, diminutives provide, most commonly, the way of establishing rapport, solidarity or friendliness. They make one’s production emotional, expressive, and most of all subjective.” (Bagasheva-Koleva 2013: 102)

3.1 Literatura franceză

În cazul prenumelor franceze, „cele mai frecvente sufixe diminutive sunt *-et / -ette, -ot / -otte, -in / -ine*” (Goicu-Cealmof 2005: 281):

- *Anette* (*Annette și criminalul* de Honoré de Balzac);
- *Antoinette de Langeais* (*Comedia umană* de Honoré de Balzac);
- *Cosette* (*Mizerabilii* de Victor Hugo);
- *Jeannot* (*Jeannot și Colin* de Voltaire);
- *Justin* (*Doamna Bovary* de Flaubert);
- *Odette* (*În căutarea timpului pierdut* de Marcel Proust);
- *Pierrot* (*Pierrot* de Guy de Maupassant);
- *Simonin* (*Călugărița* de Diderot).

3.2 Literatura italiană

În limba italiană cele mai productive sufixe, în ceea ce privește diminutivarea prenumelor, sunt *-etto(a), -ina, -ino, -ucci, -uccio*:

- *Baronina* (*Baronul Birbanza* de Carlo Maria Maggi);
- *Bertoldino* (*Bertoldo și Bertoldino* de Giulio Cesare Dalla Croce);
- *Felipetto* (*Bădăranii* de Carlo Goldoni);
- *Lucietta* (*Bădăranii* de Carlo Goldoni);
- *Martellino* (*Decameronul* de Giovanni Boccaccio).

Scriitori italieni, precum Guido Cavalcanti, Gabriello Chiabrera, Paolo Rolli, Giovanni Pascoli, au apelat la diminutive cu scopul de a oferi cititorilor „un indiciu” inert al mediului lingvistic în care trăiesc personajele, de a-i familiariza cu flexibilitatea limbii italiene. În ceea ce privește numele literare, diminutivarea are un rol stilistic și psihologic, întrucât ajută la „domesticirea” progresivă a unei realități ostile. În plus, numele proprii diminutivate sunt întrebuințate pentru a desemna persoane care aparțin lumii „de jos”, clasei inferioare. De exemplu, în scrierile lui Carlo Goldoni, numele servitorilor sunt aproape întotdeauna diminutivate: *Argentina, Colombina, Corallina, Smeraldina*. Astfel, folosirea diminutivelor în cazul prenumelor personajelor ajută la „pictura” actantului și la stabilirea trăsăturilor de caracter ale acestora. Astfel, lectorul are posibilitatea de a percepe deosebiri și nuanțe de sens între personajele care au numele diminutivat și cele care primesc forma primară a numelui.

3.3 Literatură spaniolă și portugheză

Limbile portugheză¹⁷ și spaniolă¹⁸ fac parte din „fondul antroponimic iberic comun”, iar „foarte multe prenume portugheze sunt comune cu cele

¹⁷ Limba portugheză este foarte bogată în sufixe diminutive. „Les résultats qu'il a obtenus démontrent d'une manière univoque que parmi les langues romanes, c'est le roumain qui se sert le plus souvent de ce type de dérivation, le deuxième rang étant occupé par le portugais. L'espagnol et l'italien se sont placés *ex aequo* sur la troisième place, le français fermant le classement.” (Debowiak 2011: 94).

¹⁸ În limba spaniolă, funcția expresivă a diminutivării depășește conceptul clasic care transmite ideea de mărire și include, potrivit lui Mendoza (2011: 137), „meanings of approximation and

spaniole în ceea ce privește grafia, chiar dacă pronunția diferă” (Felecan O. 2010: 12), motiv pentru care le prezentăm împreună.

Cele mai frecvente sufixe diminutive, în cazul prenumelor / hipocoristicelor sunt *-ita* și *-ito*:

- *Consuelito* (*Consuelito de la Ascensión* de Cristina Higuera);
- *Juanita* (*Juanita la Larga* de Juan Valera);
- *Manolito* (*Manolito Gafotas* de Elvira Lindo);
- *Rosita* (*Doña Rosita la soltera* de Federico García Lorca).

3.4 Literatura română¹⁹

Diminutivarea antroponimelor prezintă în spațiul românesc particularități specifice. Identificăm două modalități de formare a prenumelor diminutive:

- derivare cu sufixe diminutive:
 - *Ancuța* (*Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu);
 - *Aristică* (*Golanii* de Liviu Rebreanu);
 - *Comisul Ioniță* (*Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu);
 - *Dinu Păturică* (*Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon);
 - *Gheorghită* (*Baltagul* de Mihail Sadoveanu);
 - *Toderică* (*Gura satului* de Ioan Slavici);
 - *Todiriță Catană* (*Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu);
- hipocoristice:
 - *Ghiță* (*Moara cu noroc* de Ioan Slavici);
 - *Ghiță Pristanda* (*O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale);
 - *Mini* (*Scrinul negru* de G. Călinescu);
 - *Mița Baston* (*D'ale carnavalului* de I. L. Caragiale);
 - *Zița* (*O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale).

3.5 Literatura engleză

Limba engleză are o varietate de diminutive adoptate din alte idiomuri, majoritatea fiind sintetice. Cele mai productive sufixe diminutive folosite pentru numele proprii sunt *-ie* / *-y*, la care se adaugă procedeele fonetice de scurtare (afereză, sincopă și apocopă):

- *Charlie* (*Fabrica de ciocolată a lui Charlie* de Roald Dahl);
- *Jimmy* (*Privește înapoi cu mânie* de John Osborne);
- *Lizzy* (*Mândrie și prejudecată* de Jane Austen);
- *Pelly* (*Girafa și Pelly și eu* de Roald Dahl);
- *Tiny Tim* (*Colind de Crăciun* de Charles Dickens);
- *Tom* (*Tom Jones* de Henry Fielding);
- *Willy* (*Moartea unui comis-voiajor* de Arthur Miller).

attenuation, intensification, exactness, resemblance or imitation, relatedness, and politeness, among others, as well as participating in derivation (new word formation).”.

¹⁹ Potrivit lui Mircea A. Diaconu (2014: 142), “romanian literature and criticism themselves proved, during the Communist years, incapable of reaching out to, and assimilating, the body of work from across the Prut river”. (t.n.)

3.6 Literatura germană

Potrivit lui Akhmad Bukhori (2019: 27), din punct de vedere semantic, în limba germană, la fel ca în cele prezentate mai sus, sufixele diminutive au înțelesul de “small or diminution or little, and endearment or affection because of the close or intimate relationship between two people who love each other or friends in a close family environment”.

În cazul prenumelor/hipocoristicelor, aceste sufixe indică afecțiunea, apropierea nominatorului față de numit. În literatura germană, cele mai multe nume diminutive apar în literatura pentru copii:

- *Gretel* (*Hänsel și Gretel* de Frații Grimm);
- *Mimi* (*Nas de Pitic* de Wilhelm Hauff);
- *Momo* (*Momo* de Michael Ende);
- *Muck* (*Povestea lui Muck cel Mic* de Wilhem Hauff).

4. Multiculturalitatea diminutivării antroponimelor în literatura europeană

Efectul utilizării pragmatice a diminutivelor în diverse literaturi europene este dat de considerentele interculturale și de modul în care limbajul este înțeles într-un anumit context sociocultural. „În virtutea cutumelor sociale, indivizii interacționează în conformitate cu anumite strategii comunicative, fundamentate pe modelele culturale specifice fiecărei societăți.” (Felecan D. 2014: 101).

Diminutivarea antroponimelor, din punct de vedere multicultural, este exercitată în virtutea universalității principiului morfologic, dar dezvoltă semnificații variate, în funcție de moda onomastică din spațiul vizat. Multiculturalismul diminutivării prenumelor presupune admiterea unui cadru comun, specific tuturor limbilor (aici se încadrează criteriul morfologic, dimensiunea acestuia fiind stereotipă) și dezvoltarea unor jurisdicții distincte pentru fiecare idiom în parte (criteriul semantic și pragmatic), recunoscute și acceptate de celelalte comunități lingvistice.

Interacțiunea și comunicarea între literaturi diferite permite un schimb de valori etnice, religioase și onomastice. Numele literare diminutive au implicații culturale, deoarece sunt reflectoare ale limbii, ale sistemului denominativ. Multiculturalitatea prenumelor diminutive/hipocoristicelor are la bază civilizații și mentalități particulare, deosebite prin ceea ce le înconjoară și le caracterizează

Considerăm că diminutivarea numelor personajelor are în textul literar mai multe roluri:

- minimizează importanța/rostul personajului în operă;
- ironizează/persiflează eroul;
- redă simpatia, atașamentul reciproc al actanților;
- exprimă afinitatea autorului față de acesta (personajul fiind o proiecție de-a lui în operă sau a unei persoane dragi);
- captează cititorul în poveste și îl sensibilizează;
- reduce distanța psihologică între personaj și cititor;
- „traduce” o realitate socială și culturală, având o conotație depreciativă.

Numele personajelor au o motivare psihologică, întrucât *nomen est omen*. În plus, „calitatea de purtător al unui cod nominal personal este interdependentă de «ungerea» denominativă” (Felecan D. 2022: 658). În conținutul lor semantic se regăsește relația dintre modul în care numele ales de autor îi poate influența viața protagonistului și felul în care este receptat de celelalte personaje / posibilul cititor. Diminutivele au capacitatea de a întemeia, din punct de vedere semasiologic/psiholingvistic, o nouă lume, de a reda un anumit nivel social, cultural sau lingvistic al personajelor. În momentul în care autorul alege să îi dea eroului un nume diminutivat „întruchipează mai exact și mai nuanțat fondul intim al gândirii și al sensibilității sale” (Tohăneanu 1976: 11). Utilizarea acestor construcții îi permite creatorului textului să caracterizeze, să ironizeze, să persifleze direct personajul, să-l individualizeze de alte caractere, să reconstruiască diferite medii cu particularități culturale/educaționale distincte.

5. Concluzii

Motivațiile interlingvistice care impulsionează folosirea diminutivelor depind de modul în care psihicul influențează rațiunea și variază intercultural, la nivelul grupului și la nivel individual. Experiențele umane diferite, credințele unei comunități lingvistice contribuie la generarea de semnificații proprii pentru antroponimele diminutivate, specifice fiecărui idiom / fiecărei literaturi în parte.

Exprimarea dimensiunii cu ajutorul diminutivelor este o constantă universală în spațiile / literaturile vizate, spre deosebire de conținutul lor semantic și proprietățile comunicativ-pragmatice care variază, în funcție de contextul comunicațional, social și cultural.

În concluzie, diminutivarea numelor transcendă, indiferent de spațiu și de cultură, factorii sociali și ideologici, devenind manifestările unor „forțe” de ordin psihologic.

BIBLIOGRAFIE

- Ainiala et alii 2016: T. Ainiala, M. Saarelma, P. Sjöblom, *Names in Focus. An introduction to Finnish Onomastics*, Helsinki, Finnish Literature Society.
- Akhmad Bukhori 2019: H. Akhmad Bukhori, “Diminutive Forming Suffixes in Instructional German Books”, în *International Seminar on Language, Education and Culture*, pp. 20-29.
- Avram 1999: M. Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Humanitas.
- Bagasheva-Koleva 2013: M. Bagasheva-Koleva, “A Comparative Study of Diminutive Meaning in Oscar Wilde’s Tales (English, Russian and Bulgarian)”, în Neofit Rilski (ed.), *Linguistics: History, Challenges, Perspectives (In Honour of the 80th Anniversary of Prof. Slavcho Petkov)*, Blagoevgrad, University Publishing House, pp. 102-108.
- Bevelander & Taras 2013: P. Bevelander & R. Taras, “The Twilight of Multiculturalism? Findings from across Europe”, în Raymond Taras (ed.), *Challenging Multiculturalism. European Models of Diversity*, Edinburgh, Edinburgh University Press, pp. 3-24, disponibil la adresa: <https://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt20q22fw.7>, accesat la data de 8 iunie 2024.
- Butiurca 2006: D. Butiurca, „Fondul latin și vocabularul panromanice”, în *Studia Universitatis Petru-Maior – Philologia*, nr. 5, pp. 58-71.
- Dębowiak 2011: P. Dębowiak, “Quelques remarques sur les diminutifs en portugais et en roumain”, în “*Romanica Cracoviensia*”, 11, pp. 90-97.

- Dębowiak 2015: P. Dębowiak, "Survie des diminutifs latins en français", în "Romanica Cracoviensia", vol. 15, pp. 11-18.
- Diaconu 2014: M. A. Diaconu, "Reading Microliterature: Language, Ethnicity, Polyterritoriality", în Martin Mircea, Christian Moraru, Andrei Terian (eds.), *Romanian Literature as World Literature*, New York, Bloomsbury Academic, pp. 135-156.
- Felecan 2013: O. Felecan, *Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut.
- Felecan 2013a: D. Felecan, „Nume proprii și denominații propriale, între monovalență și polifonie. (Abordare pragmalingvistică)”, în *The Proceedings of the European Integration – Between Tradition and Modernity Congress*, vol. 5, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, pp. 306-316.
- Felecan 2013b: D. Felecan, „Antroponimia formelor de numire neconvenționale – perspectivă lingvistică și culturală”, în Oliviu Felecan (ed.), *Name and Naming: Proceedings of the Second International Conference on Onomastics: Onomastic in Contemporary Public Space*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, pp. 756-766.
- Felecan 2014: D. Felecan, *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut.
- Felecan 2017: D. Felecan, „Nume de botez – între sacru și profan. Abordare teoretică”, în Oliviu Felecan (ed.), *Name and Naming, Proceedings of the Fourth International Conference on Onomastics Name and naming, Sacred and Profane in Onomastics*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, pp. 19-34.
- Felecan 2022: D. Felecan, „Nume și multiculturalism în bancuri: cum îi percep românii pe ceilalți?”, în Oliviu Felecan, Alina Bugheșiu (eds.), *Numele și numirea, Actele Conferinței Internaționale de Onomastică „Numele și numirea”, Ediția a V-a: Multiculturalism în onomastică*, Cluj-Napoca, Editura Mega, pp. 657-677.
- Goicu-Cealmof 2005: S. Goicu-Cealmof, „Formațiile hipocoristice în antroponimia franceză”, în Vasile Lațiu (coord.), *Studia in honorem magistri Vasile Frățilă și Maria Micle*, Timișoara, Editura Universității de Vest, pp. 273-282.
- Hasselrot 1957: B. Hasselrot, *Études sur la formation diminutive dans les langues romanes*, Uppsala, Acta Universitatis Upsaliensis.
- Ibrăileanu 1998: G. Ibrăileanu, „Numele proprii în opera comică alui Caragiale”, în G. Ibrăileanu (ed.), *Scriitori români*, Chișinău, Editura Litera, pp. 178-193.
- Ignat 2009: M. Ignat, *Onomastica în romanul românesc. Studiu monografic*, București, Editura Universității Transilvania din Brașov.
- Iordan 1975: I. Iordan, *Stilistica limbii române*, București, Editura Științifică.
- Irimia 1999: D. Irimia, *Introducere în stilistică*, Iași, Editura Polirom.
- Istrate 2000: M. Istrate, *Numele propriu în textul narativ – aspecte ale onomasticii literare*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star.
- Jurafsky 1996: D. Jurafsky, "Universal tendencies in the semantics of the diminutive", în "Language", vol. 3, nr. 72, pp. 533-578.
- Mendoza 2011: M. Mendoza, "Size Matters: Grammaticalization, Metaphor and the Spanish Diminutive", în "Estudios de Lingüística Aplicada 54", pp. 135-157.
- Milică 2010: I. Milică, „Nuvela Golani de Liviu Rebreanu. Studiu stylistic”, în „Limba română”, Chișinău, nr. 1-2, pp. 180-194.
- Munteanu 2008: C. Munteanu, „Despre caracterul motivat al numelor proprii din opera literară”, în „Limba română”, Chișinău, nr. 7-8, pp. 65-80.
- Oltean 2009: Ș. Oltean, „Lumi posibile și realități ficționale”, în „Dacoromania”, nr. 1, pp. 77-89.
- Pop 1990: A. Pop, „Obiectivele onomasticii literare”, în „Studii de onomastică”, nr. 5, pp. 400-408.
- Roșianu 1972: I. Roșianu, „Despre numele proprii și conținutul lor”, în „Cercetări de lingvistică”, nr. 2, pp. 295-307.
- Schneider 2013: K. P. Schneider, "The truth about diminutives, and how we can find it: some theoretical and methodological considerations", în "SKASE Journal of Theoretical Linguistics", nr. 10(1), pp. 137-151.
- Tomescu 2001: D. Tomescu, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Vlad, Tămâian 1990: C. Vlad, E. Tămâian, „Numele propriu în dimensiunea sintactică a textului poetic”, în „Cercetări de lingvistică”, nr. 2, pp. 153-160.